

overvloedig geïllustreerd, van „Het Schildersboek”. Van verscheidene dezer boeken bracht Robbers ook buitenlandsche edities aan den man, tot in Rusland en Italië toe. Hij werkte er zoo doende krachtig toe mee, de nederlandsche drukkunst in het buitenland een goeden naam te bezorgen. Doch ook thans nog, nadat zoovele zijner uitgaven, uitverkocht, onder de menschen verdwenen zijn, spreekt de catalogus zijner maatschappij van zijn enorme werkkraft en ondernemingsgeest.

Reeds had J. G. Robbers, zeventig jaar oud, zich teruggetrokken uit zijn zaken, die door twee zijner zoons, C. H. en Mr. J. G. Jr., werden voortgezet. Maar in 1913 stierf C. H., de oudste dezer zoons. En de 75-jarige draalde niet opnieuw als deelgenoot en directeur in zijn firma's op te treden. Bijna dagelijks heen en weer reizend tusschen Amsterdam en den Haag, zijn nieuwe woonplaats, volbracht hij zijn taak. Hij bleef haar getrouw tot, met Januari 1918, een nog jeugdige kleinzoon hem althans eenigermate vervangen kon. Welhaast tachtig nu, vergenoegde hij er zich voortaan mee, van zijn maatschappij de op een afstand zorgende president-commissaris te zijn. Het is van dien tijd af, dat zijn figuur, gelijk een bestuurslid van den Uitgeversbond het op zijn graf heeft uitgedrukt, in den boekhandel „een legende” geworden is.

Waarvan spreekt die legende? Van een m a n in den vollen zin des woords — Hamlet's kenschets van zijn vader komt mij hierbij voor den geest — Van een rustloos werker, een scherpen, inventieven geest, een heerscher op het gebied dat hij zich had gekozen. Van onvermoeibare energie en onovertroffen doorzettingskracht. Van smaak ook en van keurigheid, van stijl en accuratesse. Niet meegaand, niet „gemakkelijk” was J. G. Robbers — men weet het óók nog in den boekhandel; hij stelde hooge eischen.

Gemakkelijk — hij was het ook nooit voor zichzelf....

Het is hier overigens niet de plaats om te spreken over de indrukken en gevoelens, door deze krachtige persoonlijkheid gewekt in den kring waar zij geenszins een legende werd, maar een warm en sterk levende werkelijkheid bleef.... tot aan het fatale einde, op 28 November j.l.

HERMAN ROBBERS.

BOEKBESPREKING.

E. W. ASSCHER, *Jeugdherinneringen*, Amsterdam, Maatschappij voor goede en goedkoope Lectuur, 1925.

NICO VAN SUCHTELEN, *Eva's jeugd*; Amsterdam, Maatschappij voor goede en goedkoope Lectuur, 1925.

Een gesprek, laatst, liep over Herman Robbers' „Een Mannenleven”. Iemand zei: „een mannenleven.... dat is, op zich zelf, al iets zeldzaams....”

En, als antwoord op onzen vragenden blik, lachend: „ik bedoel in de litteratuur — 't zijn immers bijna allemaal vrouwen- of kinderlevens.”

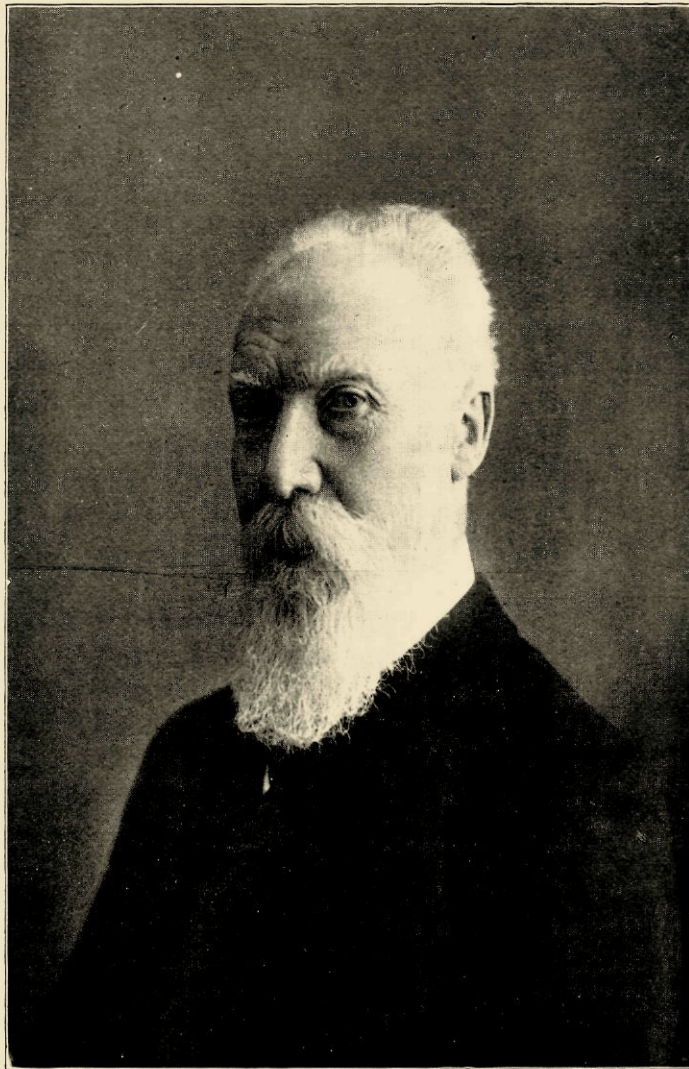
En zij, die het zeide, had gelijk. Wij tellen de mannenlevens bij eenheden, de vrouwen- en kinderlevens bij tientallen. Gevoegelijk zou men, bij dit verschijnsel kunnen mijmeren over de mode in de litteratuur — die resultante van vele invloeden, die niet alle gemakkelijk te definieeren vallen, al kan men er wel een en ander ter verklaring bij aanvoeren. Reactie, maatschappelijke invloeden, unanimistische verteederings (wij allen hebben min of meer een open, vruchtbaar veldje voor het vliegend zaadje der algemeen gevoelde ontroeringen) de geestelijke wet der traagheid, waardoor menig proces duurt tot haar oververzadiging — dit zijn wel enkele der vele factoren, die zulk een algemeen verschijnsel, althans gedeeltelijk verklaren.

Er was een tijd, dat men in heel de fransche litteratuur bijvoorbeeld geen enkel woord vernam over de natuur, zij speelde geen rol (zie „La Princesse de Clèves”, zie ook de brieven van Madame de Staël), zoo was er een tijd, dat men over het kind, over jeugd en opvoeding niet schreef, omdat het nu eenmaal geen onderwerp was, dat in de aandachts-kring van het geestelijk intellect kwam (kinderopvoeding, dat was een zaak van bakkers en moeders, iets ondergeschikts, dat zich binnen de muren der kinderkamer voltrok).

Als reactie zien we thans een onbegrensden eerbied en aandacht voor het kind. Als elke richting, die mode wordt, vertoont zij uitwassen. Het blijft dan ook niet bij een „Jaapje”, een „Prutske”, een „Les Plaisirs et les Jeux”, een „Maison de Claudine” of een „Huisje aan de Sloot”, zelfs niet bij „Koozen” en „Gijzen” — neen, onlitteraire paedagogen stellen hun herinneringen op, dagbladen vullen hun kolommen met beschouwingen in populair wetenschappelijken trant, het kind danst tusschen vele bladzijden. En waarom ook niet? Het is de slechtste hobby nog niet, maar — juist omdat het kind is wàt het is, gevoelt men een verzet. Zouden we niet wat eerbiediger kunnen zijn, wat minder voortvarend en regelend, maar stiller, wat meer luisterend en verwonderd?

Hoe het zij, de kinderen dansen door de boeken en we zien hun lichte en droeve gestalten, hun eenvoudige en gecompliceerde, hun banale en hun ongewone met het oog der liefde aan. — En toch....? Jeugdherinneringen van een mejuffrouw Asscher. Deze schrijfster heeft uit haar jeugd een en ander onthouden, iets goeds en minder goeds, — enkele emoties, enkele curieuse voorvallen.

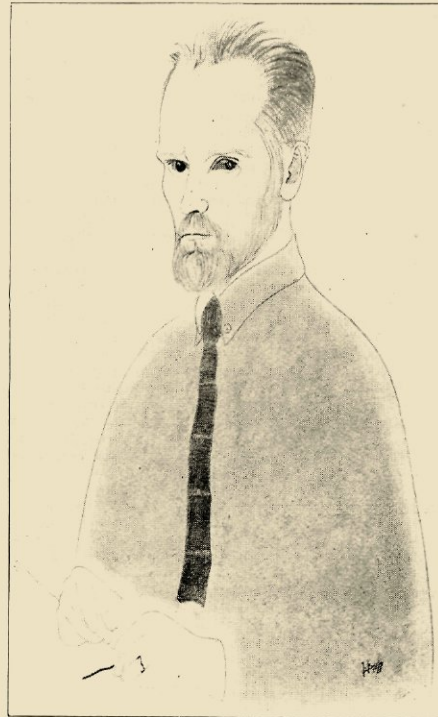
De geest des tijds — een duiveltje soms — kriebelde aan haar pen en zie, hand en pen van de juffrouw werden gewillig en zij volgde die verleidelijke uitdaging. Schrijven is getuigen! Getuigen van wat men heeft ondergaan, opdat het tot leering strekke. Is dat iets kwaads? Ach neen,



J. G. ROBBERS (1838—1925).

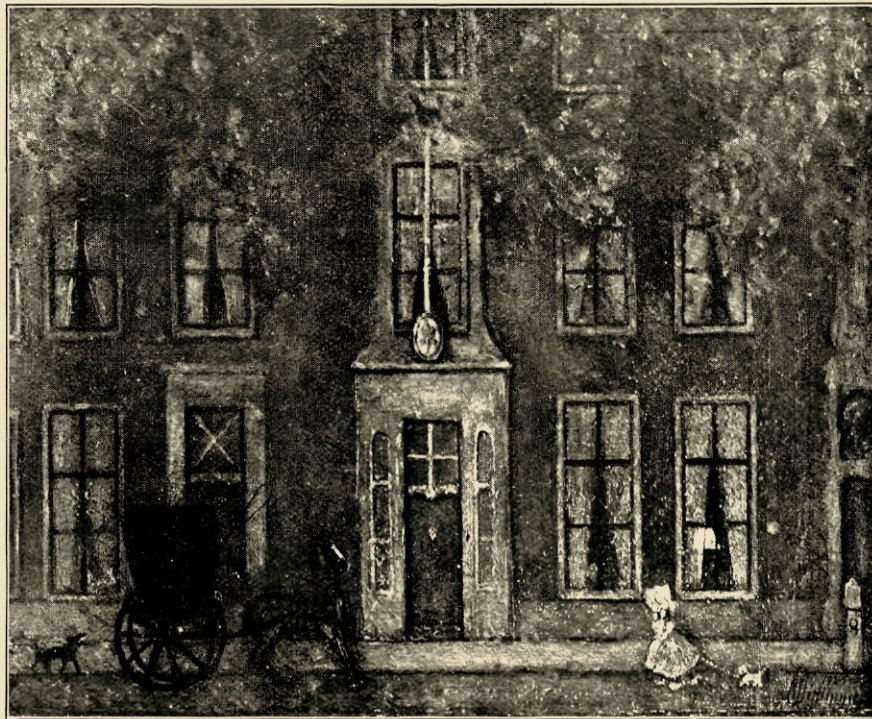


W. SCHUMACHER. CORSICAANSCHÉ JONGEN.



J. BUSÉ.

ZELFPORTRET.



JHR. M. DITTLINGER.

HEERENHUIS.

alleen overbodig. Men vult geen boeken met dit soort wijsheid. Deze soort wijsheid brengt men in de praktijk des levens. Daar is zij op haar plaats. Daar vraagt men niet naar litterairen vorm, doch naar de eenvoudige daad.

Wie leest wil graag iets méér, dan deze simpelheid. Hij eischt een zekeren geest boven de stof, en macht over den vorm, een uitbreiding van psychische werkingen, kortom, hij wil een andere wereld binnentreden, een wereld die geschapen werd door den schrijver. Iemand als mejuffrouw Asscher schept geen werelden, zij teekent vriendelijke levenstafereeltjes na. Zoo ziet men ook veel dilettanten in schilderkunst of muziek. Bij dezulken verzoeken men altijd voor eigen rekening te blijven arbeiden.

En Nico van Suchtelen? Hij is nu eenmaal een schrijver. Hij heeft een lange reeks van werken achter zich, hij behoort tot degenen, die gemakkelijk elke wereld binnengaan; Freud en Goethe; maar misschien — tegenwoordig — te weinig de eigen wereld. Zoo hij het vermocht zich dieper in de eigen wereld te boren, wie weet welk schoons hij nog geven kon. Nu treden wij, in zijn latere werken, te veel de algemeenheid binnen (ik bedoel nu niet die hoogere, doch een lagere algemeenheid).

Eva's Jeugd heeft te weinig gebreken, dat men er eigenlijk veel bezwaren tegen maken kan. 't Is een lang, gemakkelijk verhaal, goed bedoeld, en vlot geschreven, vol aardige trekjes en fijne gevoeligheidjes, maar openbaringen zijn — dat voelt men al spoedig, — uitgesloten.

„Quia absurdum,” indertijd, was een heel wat dunner boekje; 't woog lichter op de hand, maar 't had meer litterair gewicht. Het was een bang en vragend boek en „Eva's jeugd” heeft heel veel kalms en blij's in zich. Zoo zou er dus plaats zijn voor de vraag of de kunstenaar maar niet altijd een zoeker, een vrager blijven moet? Maar deze vraag is te simplistisch gesteld en wij eindigen met de hoop uit te spreken dat van Suchtelen nog eens weer binnen treden mag in een wereld van schaduw en licht.

J. D. W.

J. GRESHOFF, *De Ceder*, gedichten, Arnhem, Palladium uitgave, 1924.

J. GRESHOFF, *Mengelstoffen op het gebied der Fransche letterkunde*, Maastricht, Boosten en Stols, 1924.

Jan Greshoff is een merkwaardige figuur in onze letteren, hij vertegenwoordigt er een uitgestorven ras: dat der waarachtige Dilettanten. Hij is de minnaar van het Schoone om zichzelfswil en behoort niet tot de, helaas wél talrijke, schare van hen, die de Schoonheid gebruiken tot eigen baat en eigen roem en die wij naar thans geldend spraakgebruik dilettanten plegen te noemen. Het is daarom volkomen correct, dat Greshoff zijn verzen steeds in bibliophiele uitgaven publiceert, immers

zij zijn niet voor het Groote Publiek bestemd. Hij schreef ze ten vermaak van zichzelf en van een klein vrienden-cenakel, die er den speelschen, soms wat melancholieken, geest van weet te waardeeren. Voor de literatuur zijn ze alleen als curiositeit van belang, als bewijs hoe nog een man van beschaving in deze dagen behagen scheppen kan in het schrijven van verzen zonder artistieke of wereld-hervormende pretentie, louter om het genoegen van het wisselend spel van rythme, fantasie en klank, louter om het genoegen der vluchtige ontroeringen.

Het is deze zelfde liefde voor het Schoone, die hem zich verdiepen doet in de Fransche letterkunde en ook hier blijft hij de Dilettant, zij het een zeer smaakvol en belezen dilettant. Men kent zijn geestdrift voor Charles Maurras, den zonderlingen Don Quichotte van l'Action française, wellicht zijn politiek evenbeeld? Welnu, hij steekt haar ook hier niet onder stoelen of banken; wat niet wegneemt dat enkele zijner opmerkingen zeer zeker door het tegenwoordig geslacht mogen worden gehoord. Misschien zou men deze causerieën het best kunnen karakteriseeren als een degelijk-beredeneerden catalogus der belangrijkste in den laatsten tijd verschenen Fransche boeken. En als zoodanig is Greshoff's werk voor ons land van moeilijk te overschatten beteekenis. Want al moge hij u al eens door zijn wat geëxalteerde eenzijdigheid voor het hoofd stooten, hij zal u geen prullen als meesterwerken opdienen. En, geloof me, daarmee is meer gezegd dan ge, oppervlakkig beschouwd, wel zoudt denken!

R. H.

Dr. JAN DE VRIES, Hendrik Ibsen, zes voordrachten, Maastricht, Boosten en Stols 1924.

Dit degelijk, noest doorwerkt boek geeft een uitstekende inleiding tot Ibsen's werk. Het is geen monumentale biografie, geschreven in een levendigen, pétillantien stijl, maar dat kan men ook bezwaarlijk verwachten in een voordrachten-reeks, welke voor de Arnhemsche Volksuniversiteit bestemd was. Trouwens de schrijver verontschuldigt zich hieromtrent in zijn „Woord ter inleiding” op de meest oorbare wijze. Iets anders is, of wij den schrijver niet liever buiten deze omstandigheden aan het werk hadden gezien, zijn kennis wellicht iets beperkend, maar strakker trekkend de lijnen van zijn vernuft, zoodat wij de figuur van Ibsen volkomen helder zouden ontwaren tegen den achtergrond van het Europeesche geestesleven der laatste decennien. Juist doordat in dit boek de aanknoopingspunten voor een dergelijke studie zijn te vinden en De Vries zonder eenigen twijfel zijn materiaal tot in de finesses beheerscht, rees dit verlangen, dat overigens aan de verdienste en de bruikbaarheid van deze voordrachten niets af doet.

R. H.